

Talán ez lesz az új ember, aki el mer indulni ebből az összeomló világból egy új világ felé.

Túlhosszúra nyúlt ez a vázlatos ismertetés is. Mégis úgy érezzük: ennyit a mai világ szellemi áramlatáról mindenkinek tudnia kell ahhoz, hogy ismertellenséggel vegye fel a harcot s megpróbálja kialakítani a jobb jövő örök záloga, a gyermek lelkén keresztül azt a Holnapot, amit a Mult nemes hagyományainak tisztelete és a Jövő célkitűzései egyaránt parancsolólag írnak elő a mai magyar nevelő számára.

Dr. Aldobolyi Nagy Miklós.

Ch. Bühler: Kind und Familie. Untersuchung der Wechselbeziehungen des Kindes mit seiner Familie. (A gyermek és a család kölcsönös vonatkozásainak vizsgálata.) 1938. Jena. G. Fischer (VI+172 lap).

Bühler professzoréknak, a kiváló bécsi pszichológuspárnak, férjénél is nagyobb tudományos hírnévre szert tett női tagja, a Várkonyi Hildebrand szegedi egyetemi tanártól magyarra is lefordított világhírű művében (*Das Seelenleben des Jugendlichen*, 1925.), mely a serdülés jellemző sajátságait írta le, már nagy sikerrel alkalmazta a naplók felhasználásának módszerét, vagyis a közvetlen források használatát, valamint a fejlődés-lélektani módszert is. Előttünk fekvő könyvében, melyet több szorgalmas női munkatársa közreműködésével adott ki, az adatgyűjtésnek, a teszt-vizsgálatnak hasonló vagy rokon módszerével dolgozik. 1931-ben indította meg a gyűjtést több hónapon át tartó pontos jegyzőkönyv-fölvétellel egyes családok körében a belső eseményekre vonatkozólag. E jegyzőkönyvek lehetővé tették, hogy a gyermek kölcsönös vonatkozásai a családtagokkal, s általában a gyermek életnyilvánulásai a családban a legapróbb részletekig menőleg követhetők, megfigyelhetők és feltárhatók legyenek. Ch. Bühlernek ez a könyve az első kiadvány ebből a gyűjtött anyagból. A megfigyelések 17 család körében folytak le. A sok szó szerinti közléssel, számos táblázattal és grafikonnal kísért rengeteg anyagot, vagyis könyvét a módszeres eljárás bevezető ismertetése után két fő részre osztja. Egyik a szülők és gyermekek kölcsönös viszonyára, a másik a testvérek egymásközi viszonyára vonatkozik. Az előbbi részben a kapcsolatok összes lehetőségeit és kategóriáit osztályozza s bőséges statisztikai adatok és táblázatok igénybevételeivel vonja le belőlük a lélektani és pedagógiai tanulságokat, ami főképpen a gyermek néhány fontos életproblémájának (iskola, érdeklődési kör, játék, stb.) megvilágításában nyilvánul. Ugyanezen fő részben 6 családnak életét veszi részletes vizsgálat alá a mindennapi élet számos apró eseménye közben előálló helyzeteknek, szándékoknak megfigyelése, ezekre vonatkozó beszélgetéseknek, nyilatkozatoknak jegyzőkönyvileg megörökített anyaga alapján és a gyermek fejlődésére vonatkozó többféle helyzet-típust állapít meg: 1. A gyermek, *mint gyermek*, középpontja a család érdeklődésének. 2. A gyermek, *mint a nevelés tárgya* válik a család érdeklődésének középpontjává. 3. *A család társadalmi élete*, az együttélés összhangja a családi élet lényege; ez áll az érdeklődés középpontjában, nem a gyermek. 4. *A háztartás gépiessége*, a külső rend a családi élet középpontja. Végül 5. a családi érdeklődés középpontja *az életharc* maga, mely esetben a gyermek világának helyére teljes mértékben a felnőtt-

tek világa lépett. A könyv második főrésze a testvérek egymáshoz való viszonyát dolgozza föl az előbbihez hasonló módszerrel, sok testvér között, különösen 6 testvérpár s köztük két ikertestvérpár életének részletes megfigyelésével. A második rész összefoglalásában egyebek közt főleg az érzelmi, értelmi, alaki struktúrák vizsgálata jut tételszerű megállapításokban kifejezésre.

Ch. Bühler könyve tanulságainál fogva nagy figyelmet érdemel, de nem könnyű olvasmány.

Gyulai Agost dr.

Hildegard Hetzer: Mütterlichkeit. Psychologische Untersuchung der Grundformen mütterlicher Haltung. (Anyaság.) Leipzig, 1938. S. Hirzel (59 l.).

Az előttünk levő könyv alcíme szerint lélektani vizsgálódásokat tartalmaz az anyai magatartás alapformái, típusai fölött. Bizonyítani kívánja az anya pótolhatatlanságát a gyermekre és a gyermek szükségességét az anyára nézve. Azokat a formákat rajzolja meg, melyekben az anyaság a magatartásban és cselekvésben nyilvánul és megvalósul. A fejtegetések alapjául anyák között sok éven át szerzett tapasztalatok összefoglalása szolgál. Ez az összefoglalás 350 anya írásba foglalt sorsörténetének adataiból meríti az élet valóságát. Az adatok nemcsak kérdőívek kidolgozása, vagy tetszerű megfigyelések följegyzése alapján kerültek együvé, hanem kivétel nélkül valamennyit a szerző és munkatársai élték át, hacsak rövid ideig is, a megfigyelt anyákkal, nem mint rideg megfigyelők, hanem mint óvónők, gyermekgondozók, tanítók, barátok, szomszédok, vagy az élet egyéb alakulásaiban. Mikor az anyaságra vonatkozó vizsgálatok a szerző részéről megindultak, főcéljuk az volt, hogy megcáfolják azt a mindinkább lábrakapó felfogást, mely szerint az anyai szeretet jelentéktelen tényező a nevelésben s mely világosan érvényre jutott az anya és a gyermek közti viszony gyakorlati megítélésében és értékelésében. E cáfolatnak szükségessége ma már megszünt a szerző hazájában. Németországban az anyaság fontossága teljes mértékben el van ismervé s így a szerző vizsgálódásai inkább azt a célt szolgálják, hogy előmozdítsák a német népnél az anyaságban rejlő hatalmas népi erőt. A könyv egyes fejezetei sorra tárgyalják az anyai ápolásnak a gyermekre nézve pótolhatatlanságát, az anyai magatartás négy alapformáját, vagyis a rendezett lelki világú, a zürzaváros, a közömbös és az ösztönös anyát, az anyai magatartás lényegét, az anyai teljesítményeket, a soha nem ébredő, hiányzó anyai érzés természetellenességét, végül pedig a gyermek pótolhatatlanságát az anyára nézve. H. Hetzer fejtegetései érdekes adalékokat szolgáltatnak a családi nevelésnek manapság oly jelentőssé vált problémájához.

Gyulai Agost dr.

Dr. Reinhold Lotze: Zwillinge. Einführung in die Zwillingsforschung. (Ikrek. Bevezetés az ikerkutatásba.) Oehringen, 1938. F. Rau (176 lap, 111 képpel.).

Pedagógiai szempontból sem érdektelen, sőt rendkívül lebilincselő problémája az embertannak az ikerképződés. Közvetlenül és szemléletesen elve-